

МУЗИКОЛОГИЈА

Часопис Музиколошког института САНУ

MUSICOLOGY

Journal of the Institute of Musicology SASA

18

2015

Музиколошки институт
Српске академије наука и уметности

Institute of Musicology
Serbian Academy of Sciences and Arts

MUSICOLOGY

Journal of the Institute of Musicology SASA

18

Editorial council

Dejan Despić, Jim Samson (London), Albert van der Schoot
(Amsterdam), Jarmila Gabrielová (Prague)

Editorial board

Aleksandar Vasić, Rastko Jakovljević, Danka Lajić Mihajlović,
Ivana Medić, Biljana Milanović, Melita Milin, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

Editor-in-chief

Jelena Jovanović

Editorial assistant

Jelena Janković-Beguš

Belgrade 2015

МУЗИКОЛОГИЈА

Часопис Музиколошког института САНУ

18

Уређивачки савет

Дејан Деспић, Цим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут
(Амстердам), Јармила Габријелова (Праг)

Редакција

Александар Васић, Растко Јаковљевић, Данка Лајић
Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић, Мелита
Милин, Весна Пено, Катарина Томашевић

Главни и одговорни уредник

Јелена Јовановић

Секретар редакције

Јелена Јанковић-Бегуш

Београд 2015

Часопис *Музикологија* је рецензирани научни часопис који издаје Музиколошки институт САНУ (Београд) од 2001. године. Посвећен је истраживању музике као естетичког, културног, историјског и друштвеног феномена. Поред примарне оријентисаности на музиколошка и етномузиколошка разматрања, часопис је отворен према различитим сродним или мање сродним дисциплинама (историја, историја уметности и књижевности, етнологија, антропологија, социологија, комуникологија, семиотика, психологија музике итд.) као и према интердисциплинарним подухватима. Излази два пута годишње. Обавештења о позивима за радове као и упутства за израду прилога налазе се на адреси: <http://www.music.sanu.ac.rs/Srpski/MuzikologijaR.htm>.

The journal *Musicology* is a peer-reviewed scientific journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade) since 2001. It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon. It is primarily focused on musicological and ethnomusicological research, but it also favours approaches from diverse scientific disciplines (history, history of art and literature, ethnology, anthropology, sociology, communicology, semiotics, music psychology etc.) as well as interdisciplinary projects. It is published semiannually. Call for papers and instructions for authors can be found on the following address: <http://www.music.sanu.ac.rs/English/MuzikologijaR.htm>.

Издавач / Publisher

Музиколошки институт САНУ / Institute of Musicology SASA

Кнез Михаилова 36/IV, Београд / Belgrade

<http://www.music.sanu.ac.rs/>

и-мејл / e-mail: music_inst@music.sanu.ac.rs; muzikologija@yahoo.com

Лектори и преводиоци / Proofreaders and translators

Александар Васић (српски језик / Serbian), Kate Webster, Esther Helajzen (енглески језик / English).

Дизајн / Design

Јован Глигоријевић

Графичка обрада / Layout

Борјан Милијић

Штампа / Printed by

Colorgrafx, Београд / Belgrade

Тираж / Circulation

300

Часопис је у целини индексан у <http://www.doiserbia.nb.rs/>, [http://www.komunikacija.org.rs/](http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/) као и у међународној бази података ProQuest.

The journal is indexed in <http://www.doiserbia.nb.rs/>, [http://www.komunikacija.org.rs/](http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/) and in the international database ProQuest.

Објављивање часописа помогли су Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и Министарство културе и информисања Републике Србије.

The publication of the journal is financially subsidized by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia, and Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia.

Садржај / Contents

<i>Реч уредника</i>	9
<i>A Word from the Editor</i>	11

Тема броја: (Етно)музикологија на преласку из XX у XXI век (I) ***The Main Theme: (Ethno)musicology at the Turn of the Millennium (I)***

ВЕСНА ПЕНО, Методолошки диспути о тумачењу неумске нотације у XX веку	15
VESNA PENO, Methodological Disputes about Interpretation of Neum Notation in the 20 th Century	32
ANA HOFMAN, The Affective Turn in Ethnomusicology	35
АНА ХОФМАН, Заокрет ка проучавању афекта у етномузикологији	54
SRĐAN ATANASOVSKI, Consequences of the Affective Turn: Exploring Music Practices from Without and Within	57
СРЂАН АТАНАСОВСКИ, Последице „заокрета ка афекту”: истраживање музичких пракси изнутра и споља	74
JOSEPH JORDANIA, New Interdisciplinary Approach to the Study of the Origins of Traditional Polyphony	77
ЏОЗЕФ ЏОРДАНИЈА, Нови интердисциплинарни приступ у истраживању порекла традиционалне полифоније	97
ANA PETROV, Popular Music and Producing Collectivities: the Challenges of the Audience Research in the Contemporary Musicology	99
АНА ПЕТРОВ, Популарна музика и произвођење колективитета: изазови истраживања публике у савременој музикологији	113
DRAGANA STOJANOVIĆ, The Inscription of the Feminine Body in the Field of Sound: Vocal Expression as a Platform of <i>Feminine Writing (écriture féminine)</i>	115
ДРАГАНА СТОЈАНОВИЋ, Упис женског тела у поље звука: глас као оруђе <i>женског писма</i>	128

Varia

- MARIJA DUMNIĆ, The Coexistence of Older and Newer Two-Part Folk Singing in the Village of Prekonoga (Southeastern Serbia) as an Example of Bimusicality 133
- МАРИЈА ДУМНИЋ, Коегзистенција старијег и новијег двогласног народног певања у селу Преконога (југоисточна Србија) као пример бимузикалности. 146
- MELITA MILIN, Janáček's And Freuds's Vienna: Fight For Recognition of Two Great Contemporaries 147
- МЕЛИТА МИЛИН, Јаначеков и Фројдов Беч: два велика савременика у борби за признање 156
- REINHART MEYER-KALKUS, The Speech Choir in Central European Theatres and Literary-Musical Works in the First Third of the 20th Century 159
- РАЈНХАРТ МЕЈЕР-КАЛКУС, Говорни хорови у позориштима и књижевномузичким делима централне Европе у првој трећини XX века 174

Прикази Reviews

- КАТАРИНА ТОМАШЕВИЋ, Надежда Мосусова, *Српски музички театар. Историјски фрагменти*, Београд: Музиколошки институт САНУ, 2013. 177
- ИВАНА МЕДИЋ, Драгана Стојановић Новичић, *Винко Глобокар, Музичка одисеја једног емигранта*, Београд: Факултет музичке уметности у Београду, Катедра за музикологију. Музиколошке студије – Монографије – Свеска 18, 2013. . . . 184
- МИРЈАНА ЗАКИЋ, Данка Лајић Михајловић, *Српско традиционално певање уз ђусле – ђусларска пракса као комуникациони процес*, Музиколошки институт САНУ, Београд 2014. 186
- SELENA RAKOČEVIĆ, *Imaging dance. Visual Representations of Dancers and Dancing*, B. Sparrti, J. Van Zile (eds.), Hildesheim – Zürich – New York: Georg Olms Verlag, 2011. . . . 191

- RASTKO JAKOVLJEVIĆ, *Trapped in Folklore? Studies in Music and Dance Tradition and Their Contemporary Transformations*, D. Kunej, U. Šivic (eds.), Zürich - Münster: Lit Verlag, 2013. . . .195
- ДЕЈАН ДЕСПИЋ, Vladimir Tošić, *Vokalni kontrapunkt renesanse*, Beograd: Fakultet muzičke umetnosti, 2014.200
- ANA ŽIVČIĆ, *Fourth Symposium of the International Council for Traditional Music (ICTM) Study Group on Music and Dance in Southeastern Europe*, Belgrade and Petnica, Serbia, September 24th – October 1st 2014.202
- АЛЕКСАНДАР ВАСИЋ, *Имагинарни музеј Мокрањчевих дела: Снимци световне хорске музике, двоструки компакт-диск* (ур. М. Милин, прир. Б. Милановић), Београд: Музиколошки институт САНУ – Радио Београд, Едиција „Пробуђени архив”, 2014.. . . . 207

ИМАГИНАРНИ МУЗЕЈ МОКРАЊЧЕВИХ ДЕЛА: СНИМЦИ СВЕТОВНЕ ХОРСКЕ МУЗИКЕ

Двоструки компакт-диск

Мелита Милин (ур.), Биљана Милановић (прир.)

Београд: Музиколошки институт САНУ - Радио Београд,
Едиција „Пробуђени архив”, 2014.

„Пробуђени архив”, заједничка дискографска едиција Музиколошког института Српске академије наука и уметности, Радио Београда и Завода за уџбенике, покренута је пре шест година. Носиоци овог пројекта били су дошли на срећну помисао да се домаћој и иностраној музичкој и културној јавности представе значајна дела српских композитора и изузетне креације домаћих извођача, и то преко снимака сачуваних у богатом архиву Фонотеке Радио Београда. Сваки од ова три издавача има своју улогу у овом подухвату. Радио Београд обезбеђује и дигитализује звучне записе, Музиколошки институт САНУ на располагање ставља своје стручњаке као приређиваче ових издања, док се Завод за уџбенике стара о техничкој страни и штампању. Од прошле године издавачи су Музиколошки институт САНУ и Радио Београд.

До сада су у оквиру „Пробуђеног архива” изашла два двострука албума. Најпре је, 2011. године, објављена опера *Симонида* и циклус *На Лијару* Станојла Рајичића. То издање, које је приредила Катарина Томашевић, објављено је поводом стоте годишњице композиторовог рођења. Годину дана касније изашао је опет двоструки албум, сада с операма Петра Коњовића. Реч је о одломцима из Коњовићеве прве опере *Женидба Милошева (Вилин вео)* и о опери *Сељаци* (интегрални снимак). Тај албум је приредила Мелита Милин. Оба издања добила су награду Агенције „Музика класика”, као најбоља дискографска издања у годинама у којима су се појавила.

Крајем прошле године изашао је двоструки компакт-диск под насловом *Имагинарни музеј Мокрањчевих дела*. Он садржи снимке световне музике Стевана Мокрањца. Поводи овом издању били су стота годишњица Мокрањчеве смрти и девет деценија од оснивања Радио Београда. Издање је приредила Биљана Милановић, истраживач-сарадник Музиколошког института САНУ.

Ово издање садржи двадесет Мокрањчевих композиција: свих петнаест руковети, *Приморске најјеве*, *Козара*, *Две народне ђесме из XVI века*, *Мекам* и композицију *Оџрејала месечина*. Све композиције изводи Хор Радио-телевизије Београд (да-

нас Хор РТС-а), најзначајнији професионални хорски ансамбл у нашој земљи. На овим дисковима Хором диригују осведочени, истанчани тумачи Мокрањчеве музике – Михаило Вукдраговић, Милан Бајшански, Боровоје Симић, Златан Вауда и Младен Јагушт. Уз њих наступају и еминентни вокални солисти: Душан Цвејић, Лазар Ивков, Никола Митић. Снимци потичу из 1958, 1959, 1960, 1962, 1963, 1968. и 1981. године. Посебно је значајно што се приређивач највећим делом определио за старије, изузетно вредне снимке / интерпретације, како би се они отргнули од заборавља и пропадања. Ови дискови доносе једине сачуване записе Мокрањчевих дела у тумачењима Вукдраговића, Бајшанског и Вауде. Допринос је и у обраћању старијим и мање доступним снимцима Б. Симића. Како је истакла Б. Милановић, М. Јагушт је једини имао прилике да сними све важније Мокрањчеве композиције и ти су записи публиковани на грамофонским плочама и компакт-дискovima. Јагушт је овде заступљен са снимцима четири руковети. Пред нама су редом антологијске интерпретације, а дигитализација је резултирала одличним квалитетом звука.

Вредност овог издања представља и обимна (127 страница), информативна и садржајна програмска књижица. Њу отвара уводно слово уреднице Мелите Милин, директорке Музиколошког института, у којем су истакнути циљеви едиције „Пробуђени архив” и значај Фонотеке Радио Београда као највеће збирке звучних снимака у региону, уз осврт на раније наслове објављене у оквиру „Пробуђеног архива”.

Једно од два централна места у књижици заузима текст приређивача Биљане Милановић, под насловом *Имагинарни музеј Мокрањчевих дела: архивски снимци световне музике Сићевана Сићојановића Мокрањца у извођењу Хора Радио Телевизије Београд и дириџенаца Михаила Вукдраговића, Милана Бајшанског, Боровоја Симића, Златана Вауде и Младена Јагушћиа*. У том тексту Биљане Милановић је саопштила значајне податке, попут онога да је у Фонотеци Радио Београда сачувано преко четири стотине снимака Мокрањчевих дела. Изнела је начела и критеријуме према којима је начинила одабир снимака, односно извођења. Како је стање сачуваних магнетофонских трака добро, то се могло поћи у сусрет интерпретативним донетима као основном критеријуму избора. У наставку излагања, Биљана Милановић се осврнула на традицију извођења Мокрањчеве музике која је *de facto* отпочела композиторовим интерпретацијама с нашим хорovima у земљи и иностранству. Потом се зауставила код сваког од заступљених дириџената и њиховог пута до Мокрањчеве музике и одлика њихових тумачења.

Ово издање садржи и друге вредне текстуалне прилоге. На стр. 39–48 налази се значајки осврт приређивача на композиције заступљене на овим дисковима, и то је друго од два главна места у књижици. Напомене укључују осврт на Мокрањчев избор и третман народних песама, одлике хармонског језика односно модалности, затим такта и ритма, фактуре, питања полифоније, начело варирања у хармонизацији и хорском слогу, уз јасна вредновања. Подаци о заступљеним композицијама обухватају: годину настанка и премијерног извођења, извођачки састав, број народних песама које се налазе у оквиру односне композиције, коментаре о уметничком поступку и др.

Програмска књижица у засебном делу доноси најважније биографске податке о Стевану Мокрањцу, као и о свим диригентима заступљеним у овом издању и о Хору Радио-телевизије Београд.

Читаоцу ће бити удобно што ће у књижици наћи литерарне предлошке свих овде презентираних музичких дела. А изузетно је значајно то што се мислило на иностраног читаоца и слушаоца. Наиме, читава програмска књижица дата је и у енглеском преводу (то начело вреди за едицију „Пробуђени архив” у целини). Превод је дело Александре Калкат, уз лектуру Дејвида Калката (David Calcutt). Текстови и преводи песама према којима је компоновао Мокрањац, преузети су из првог и другог тома његових сабраних дела (Музичко-издавачко предузеће „Нота” – Завод за уџбенике и наставна средства, Београд 1992. и 1994).

И овом приликом треба истаћи допринос Зорана Маринковића, дизајнера звука, познатог и цењеног стручњака у тој области. Овај, трећи наслов у оквиру „Пробуђеног архива” привући ће пажњу и са своје графичко-ликовне стране, динамичног и атрактивног израза (дизајн корица Александра Доловић). Издање доноси и десет фотографија С. Мокрањца, М. Вукдраговића, М. Бајшанског, З. Вауде, М. Јагушта, Б. Симића и Хора Радио-телевизије Србије.

Ово издање представља резултат рада на пројекту Музиколошког института САНУ, *Идентификација српске музике од локалних до глобалних оквира: традиције, промене, изазови*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије. Припрему издања финансијски су помогли Министарство културе и информисања Републике Србије, Секретаријат за културу града Београда и СОКОЈ – Организација музичких аутора Србије.

Пред слушаоцима и читаоцима налази се репрезентативно издање световне музике Стевана Мокрањца. Потврђени естетски критеријум у налажењу антологијских између сачуваних

снимака, највиши донети интерпретатора, стручна и прегнантна обрада реалија у пратећем тексту, све то указује да су приређивач и сви сарадници овом подухвату пришли не само с пуном компетенцијом, већ и с пасијом. Овим издањем се на најбољи начин попуњава празнина која траје преко десет година. Толико је, наиме, Мокрањчева световна музика одсутна с полица наших продавница компакт-дискова.

Агенција „Музика класика” наградила је ово издање као најбољи албум у 2014. години.

Александар Васић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког института
Српске академије наука и уметности = Musicology : journal
of the Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts /
главни и одговорни уредник = editor-in-chief Јелена Јовановић. -
2001, бр. 1- . - Београд : Музиколошки институт САНУ, 2001-
(Београд : Colorgrafx). - 24 cm

Два пута годишње. - Текст на више светских језика.
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727